

Qhichwata yachaqarikunapaq

RURI

Runap ukhun _____ 3
 Ima ruwanapaqtaq ukhunchikri?__ 4
 Jampinawasipi parlanapaq_____ 6
 Namanta _____ 7

Imatataq kunan yachaqarisunchik?

Kunanqa ukhunchikpi ima sutikunachus
 kasqanku, chaykunatañataq
 yachaqarisunchik. Ukhunchikwan
 imatachus ruwanchik, ukhunchikwan
 ruwaykunamanta imaynatachus parlarina,
 chaykunata ñawirispa, parlarispa chantapis
 qillqarispa yachaqarisunchik.

WiñayPacha

Bolivia Suyu Yachay Kamachina Wasip sapa iskay
 qanchischaw qhichwa simi yachachiynin.

Yachay Kamachina.

Ñawra Kawsaypura Rimaykuna Kamachina T'aqa.

Av. Arce Nº 2147

Karu rima: 2442144 – 2442074

e-mail: winaypacha@minedu.gob.bo

Yachay Kamachiq:

Roberto Aguilar Gómez

UPIIP Umalliq:

Walter Gutiérrez Mena

Purichiqkuna:

Aurora Quinteros

Samuel Yanaje Yarvi

Juan Revollo Valencia

Qillqaq:

Jessica Lastra Vargas

Yanapaq:

Phutukuna:

Juan Revollo Valencia (2011)

P'anqap uyan:

Juan Revollo Valencia (2009)

Siqichaq:

ORURO Artes Gráficas s.r.l.

Ñit'iq:

La Paz - Bolivia 2012

Imasmari

Imasmari imasmari imachus kanman.
 Juk sumaq wayna
 yana p'achalliyuq,
 kunkanpi yuraq chalinayuq,
 Imillata wasayta raskhariway ñispalla
 phawarispa q'ipirikapunman.
 Imataq kanman?

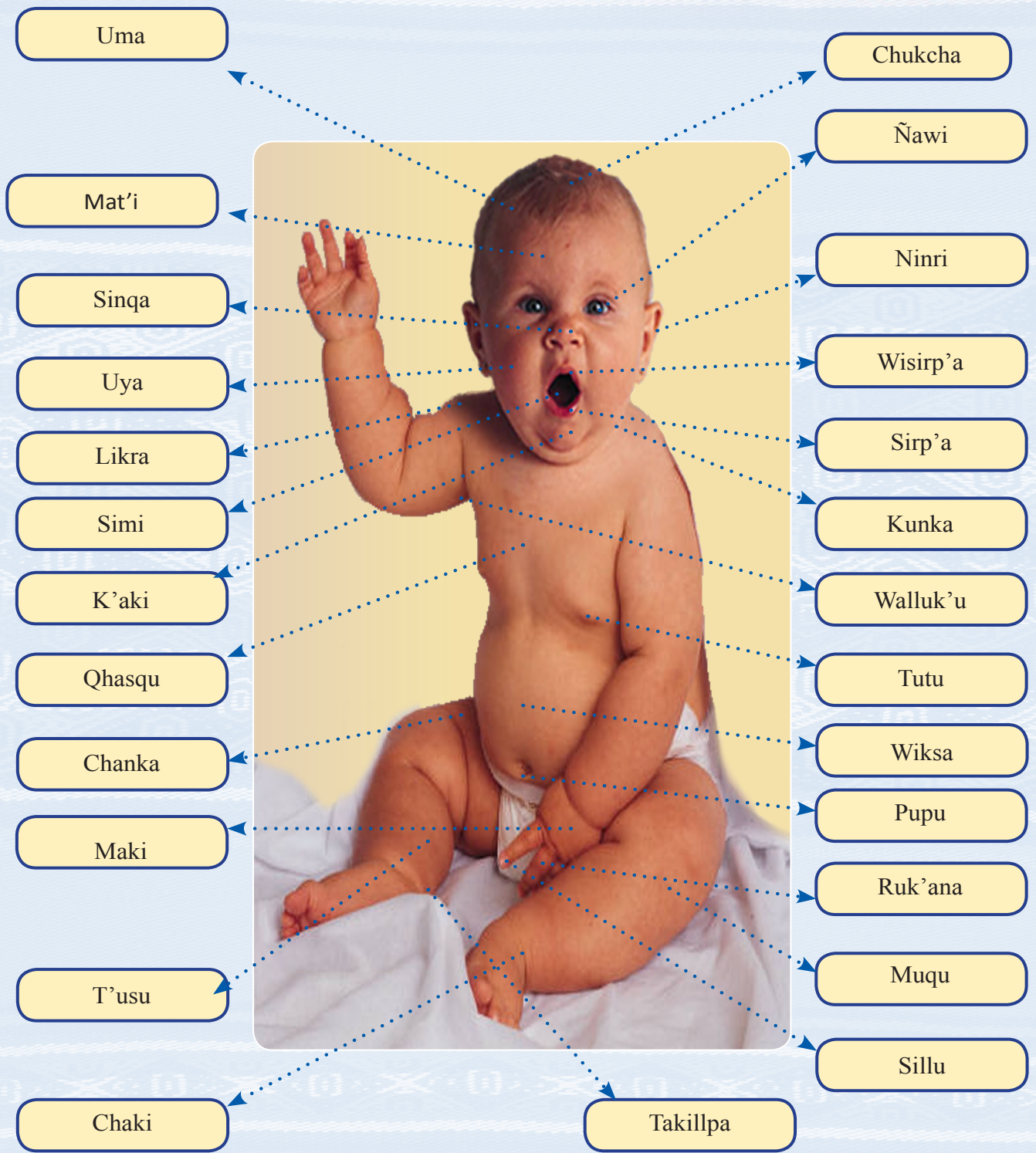

Kay qillqajillipi “sinqa, simi, uma, uya,
 ninri, chaki, wiksa, kunka, sillu, maki,
 muqu” simikunata mask'ariy

S	B	C	M	P	E	U	P	B	V	X	S	R	Z
I	E	F	Q	A	R	Y	M	D	S	X	W	T	H
N	H	I	U	B	F	A	V	Q	I	K	K	D	J
G	B	W	Ñ	A	W	I	M	Y	L	Z	U	E	Z
A	F	Y	S	A	P	I	S	N	L	H	N	U	G
M	I	N	I	N	R	I	I	F	U	C	K	G	F
X	I	I	H	M	Z	E	M	Y	X	O	A	P	N
C	M	Z	Q	M	A	K	I	B	D	T	B	R	Z
U	M	A	P	K	W	D	M	N	R	F	G	P	R
Z	B	J	W	L	C	N	W	I	K	S	A	W	G
I	X	L	N	W	Y	B	K	S	H	S	U	K	U
D	H	L	M	U	Q	U	O	G	M	I	H	Q	D
J	T	O	I	D	W	C	R	A	I	M	A	L	Y
C	H	A	K	I	Q	E	Z	S	W	I	Y	C	N

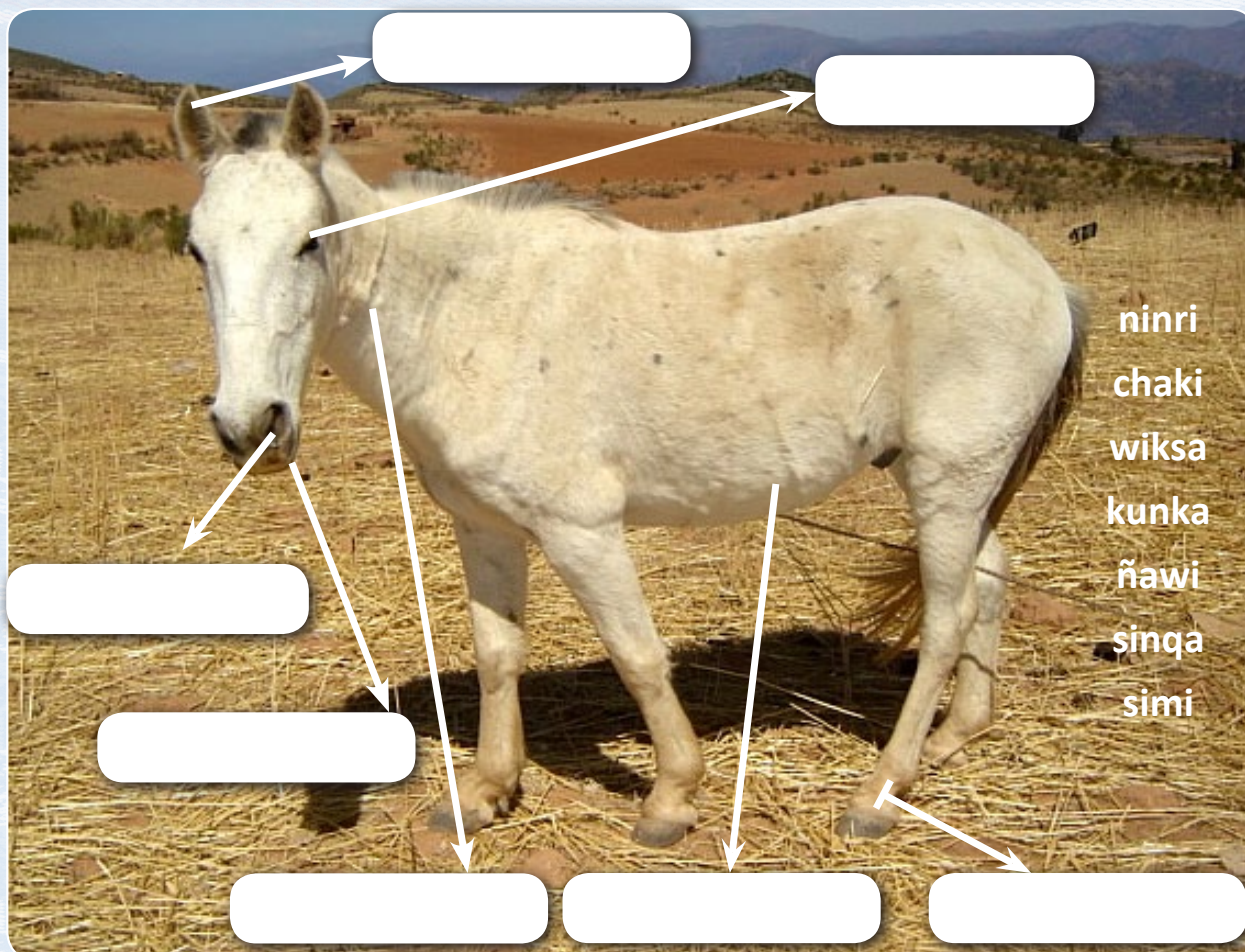

Rurunap ukhun

1 Kay uywap ukhunpa sutinta qillqariy.

Rimaypa ñiqichakuynin

Qhichwa rimayqa Ruwaqwan qallarín, chaymantaq Junt'achi qhatin, Rimachiqwantaq tukukun.

Ruwaq	Junt'achi	Rimachiq
Tatay	mamaywan	llamk'amun
Tata Kuraka	ch'ampayta	ch'uyanchan
Yana allqu	wuru aychata	p'atan

Ima ruwanapaqtaq ukhunchikri?

1

Phutukunamanjina ruwaykunata ñawirisun.

Singanwan jawira t'ikata mutkhin.

Ñawiwán karuta qhawarin.

Ninrinwan parlaqta uyarin.

Siminwan misk'i yakuta upyan.

Makinwan willayta
qillqan

-paq k'askaq

Kay k'askaqqa imallapis pipaqqchus kachkan, chayta yachanapaq apaykachakun:

Llamk'aqkuna-paq kay mikhunataqa apachkani.
Pipaqqtaq mikhuna? => Llamk'aqkunapaq.

Mayk'a unaypaqchus juk ruwakuy kachkan chayri mayk'a unaytachus kanqa, chayta qhawachin:

Chunka killa-paq qullqita saqiyki.
Mayk'a killapaqtaq qullqita saqin? => Chunka killapaq.

Juk ruwakuy qhipa pachapi qhatirinanta suyakun, chayta qhawachin:

Qhipan killa-paq chuqllu kanqaña.
Mayk'aqpaqtaq chuqllu kanqa? => Qhipan killapaq.

Jinallamantataq, imallapis ima ruwaytachus ruwan, chaytapis qhawachillantaq:

Awutuqa utqhayta purinapaq.
Imapaqtaq awutu? => Utqhayta purinapaq.

2 Imatawantaq simiwan, ñawiwana, makiwan ruwanki? Allinta qhawarispa junt'achisun.

Simiyan _____

Ñawiyana _____

Makiyan _____

Nanasqakunamanta parlarisun

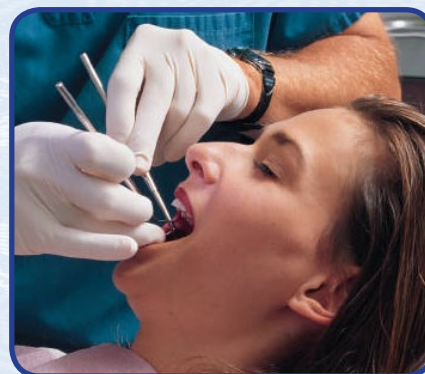
3 Imantaq nanan? Allinta qhawarispa ñawirisun.

Chakin p'akisqata jampichikun

Uma nanaywan kachkan

Kiru nanayta jampichikun

Wiksa nanaywan muchun

Maki nanaywan purin

Ñawi nanaywan muchun

4 Imatataq ruwanku? Allinta qhawarispa rimaykunata junt'achiy.

_____nta jampichikun

_____nwan _____

_____nta mayllakun

_____ywan jap'ichikun

_____wan q'apinakunku

_____wan willayta ñawirin

5 Nanaymanta parlarikuyta ñawirisun.

1. Imaynalla.
2. Mana allinchi.
1. Imaykitaq nanasunki?
2. Chakiy nanawan.
1. Imamantataq nanasunki?
2. Sapa tuta nanawan.
1. Jampisunchik, ya?
2. Ya. Pachis.

Namanta*

Juk wayna manchay p'inqaskiri kasqa. Payqa tumpa unqusqa kasma jampinawasiman kachaykukusqa. Jaqaypiqa jampiq runawan kayjinata rimarikusqanku:

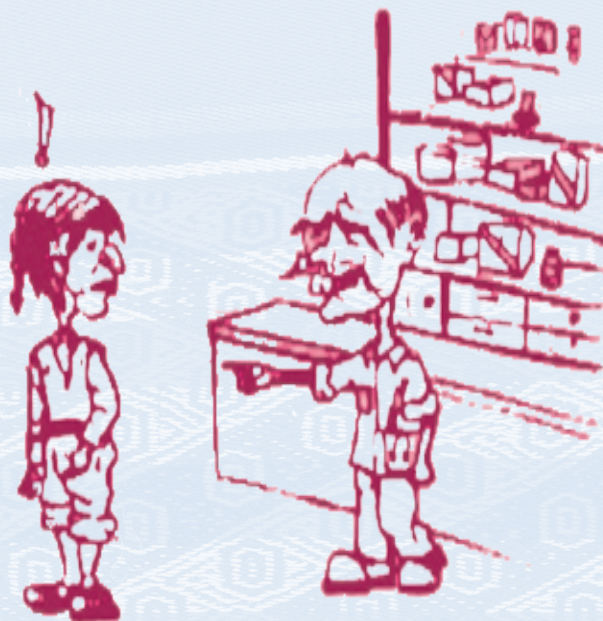
Qillaq: Jhonny Rivera Prado

Willaq: Eufrocina Soto.

- Imaynalla wayna, chimpaykamullay, ñisqa.
- Mana walliqchu *doctor*, mancha manchalla waynaqa ñisqa.
- Imarayku? Imanakunkitaqri?
- Mana imanakunipischu *doctor*, nanawan chaylla.
- Imaykitaq nanasunkiri?

Waynaqa manchayta pukayarispa ñisqa:

- Kay nay nanawan *doctor*.
- Imaykitaq?
- Nay nanawan *doctor*, anchatapuni nay nanachkawan.
- Ama p'inqakuychu! Willallaway. imaykitaq nanasunkiri?
- Nay a *pero*! Kay nay nanawan, ñispa waynaqa watiqmanta ñillasqapuni.

Jampiqqa, manañapuni waynap rimayninta munaptin, juch'uy raphichapi qillqaspa waynaman ñisqa:

- Kay nata rantikamunki
- Maymanta a doctor?, waynaqa llakisqa tapurisqa.
- Namanta. Chanta wasiykiman chayaspataq, chay nawan, naykiman laq'aykukunki!

* 1 kaq "Imaymanata qhichwapi ñawikunanchikpaq". Funproeibandes, Qhuchapampa 2009. p'anqamanta jurqhusqa.

Imaynataq kay yachaykuna rikch'arisunki?
Kay winaypacha@minedu.gob.bo,
aquinteros@minedu.gob.bo
kaqkunaman qillqarimuy.